

Золота
колекція
казок світу

Ця книга — чудовий подарунок для вашого малюка. Захоплива історія неперевершеної казки Сельми Лагерлеф, яку ось уже понад сто років із задоволенням читають дорослі та діти в усьому світі!

Зворушлива і повчальна історія з яскравими картинками перенесе дитину до чудової країни казок, подарує хвилюючу й незабутню зустріч із чарами.

ISBN серії

ISBN 978-617-12-4503-7



9 786171 245037

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-5888-4



9 786171 258884

Золота
колекція
казок світу

Сельма
Лагерлеф

Пригоди Нільса з дикими гусьми



Сельма Лагерлеф

Пригоди Нільса з дикими гусьми



Золота
колекція
казок світу

Сельма Лагерлеф

Пригоди Нільса з дикими гусьми



ХАРКІВ  КЛУБ
СІМЕЙНОГО
2019 ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.113-34-93
Л14



Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Lagerlof Selma Ottilia Lovisa. Nils Holgerssons underbara
resa genom Sverige / S. Lagerlof. — Bonnier Carlsen, 1989

Переклад зі шведської *Володимира Верховеня*

Художник *Уляна Балан*

Літературно-художнє видання

Серія «Золота колекція казок світу»

ЛАГЕРЛЕФ Сельма

Пригоди Нільса з дикими гусьми

Для читання дорослими дітям

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *Т. О. Небесна*
Художній редактор *А. О. Полова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *М. Г. Беднік*

Підписано до друку 17.12.2018.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура «TextBook». Ум. друк. арк. 4.
Наклад 3500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р. www.unisoft.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

UNISOFT

ISBN 978-916-38-3011-2 (швед.)
ISBN 978-617-12-4503-7 (серія)
ISBN 978-617-12-5888-4

- © Bonnier Carlsen, 1989
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2019
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2019



Зміст

Верхи на гусаку	7
Нічний крадій	10
Нові друзі та нові вороги	12
Чарівна дудочка	18
Свято на горі Кулаберг	23
Гонитва	27
Ворони з Розбійницької гори	33
Підводне місто	42
У ведмежому барлогу	47
У полоні	51
Гусяча країна	52
Годованець	55
Совина таємниця	59
Удома	60



Лісовий гном

У невеличкому шведському селі колись був собі хлопчик Нільс — звичайний такий хлопчик, але трішечки розбишака. На уроках він ловив ґав і отримував двійки та одиниці, у лісі розорював гнізда, на подвір'ї дражнив гусей, ганяв курей, кидав камінцями в корів, а ката смикав за хвоста. Так він прожив до дванадцяти років. І тут сталася з ним незвичайна пригода...

Однієї неділі Нільсові батьки зібралися на ярмарок. Хлопчина не міг дочекатися, коли вони підуть.

— Дивися, з хати ні ногою! — мовив батько. — Берися за розум, відкривай книгу і читай.

Мати навіть книгу з полиці дістала, на стіл поклала:

— Учися, синку, вчись!

І ось нарешті батьки пішли. Нільс усівся за стіл. Щоправда, дивився він не так у книгу, як у вікно. Адже це заняття було йому більш до вподоби: подвір'ям поважно походили кури, стрибали і по-весняному гучно цвірінкали горобці, у калюжах хлюпалися гуси. Навіть корови у хліві відчували весну і, наче вітаючи її, мукали на всі голоси.

Нільсові стало прикро, він одвернувся від вікна і втупився у книгу, але прочитати багато йому не вдалося: хлопець і не помітив, як заснув. Розбудив Нільса якийсь шурхіт.

У люстрі, що висіло навпроти столу, відбивалася вся кімната, і Нільс, подивившись у нього, нікого, крім себе, не побачив... Аж раптом хтось здійняв віко скрині.



У цій скрині мати зберігала коштовні речі й нікому не дозволяла відчиняти її. Виходячи з дому, кілька разів перевіряла, чи добре замкнений на ній замок. То хто ж відчинив скриню? Затамувавши подих, Нільс подивився в люстро і на краю скрині побачив маленького чоловічка.

«Це ж гном!» — здогадався Нільс. Мати часто розповідала йому про гномів: вони живуть у лісі, вміють розмовляти зі звірами, птахами, квітами, і по-людськи вони теж розмовляють. А ще вони дуже любляють усілякі скарби і знають усе про всі скарби на світі.

Гном не звертав на Нільса уваги. Здавалося, він нічого не бачив, окрім оксамитової безрукавки, розшитої перлами. А хлопчик уже обмірковував, що би таке втнути з цим непроханим гостем.

Не повертаючи голови, Нільс обдивився в люстро кімнату. Його погляд зупинився на сачку для лову мух.

Обережно зісковзнувши на підлогу, він зірвав сачок із цвяха.

Один помах — і гном заборсався в сітці, наче спіймана бабка. Він намагався вибратись, але хлопець знов і знов струшував його на дно сітки.

— Нільсе, відпусти мене, — заблагав гном. — Я дам тобі за це золоту монету.

— Що ж, непогано, — відповів Нільс і припинив розгойдувати сачок.

Гном спритно поліз угору. Нільсові ж спало на думку, що він продешевив. Окрім монети, можна було забажати, щоби гном учив за нього уроки. Тож він знову струснув сітку.

Аж тут хтось заліпив йому такого ляпаса, що сітка випала в нього з рук, а сам він стрімголов відкотився в куток.

Коли Нільс отямився, по гномові вже й слід прохолов, скриня була замкнена, а сачок висів на цвяшку.

А от із кімнатою щось скоїлося. Стіни їхнього маленького будиночка розсунулися, стеля пішла високо вгору, а крісло, в якому Нільс завжди сидів, височіло над ним неприступною горою. Книга досі лежала на столі, але була величезною.

І раптом Нільс побачив у люстрі крихітного чоловічка — такого самого, як отой гном.

— Агов, чого тобі треба?! — вигукнув Нільс і пригрозив чоловічкові кулаком.

Чоловічок теж пригрозив у відповідь.

Нільс висунув язика. Чоловічок теж показав Нільсові язика.

І хлопець зрозумів, що гном зачарував його і що маленький чоловічок у люстрі — це він сам. Нільс гірко заплакав.

«Треба знайти гнома», — вирішив він і взявся нишпорити по всіх кутках, але того ніде не було.

Лишалася надія, що гном сховався на подвір'ї. І Нільс прошмигнув у прочинені двері.

Біля ганку стрибав горобець. Побачивши хлопця, він гучно зацвірінкав:

— Подивіться! Подивіться на Нільса!

— Кукуріку! — весело загорлав півень. — Скиньмо його в ріку!

Кури клювали його. Гуси скубли, довбали дзьобами. Бідолашному Нільсові було би непереливки, коли б на ганку не з'явився кіт. Помітивши його, птахи кинулися врозтіч.

— Котику, може, ти знаєш, де знайти гнома? — спитав Нільс.

— Мур-мур! — замуркотів кіт. — Я знаю, але хтозна, чи скажу тобі...

— Любий котику, ти маєш мені допомогти!

Кіт широко розплющив очі. У них спалахнули злі вогники.

— Чому я маю тобі допомагати? Може, тому, що ти засунув мені у вухо осу? Чи тому, що підпалив мені смух і щодня смикав мене за хвоста?

І кіт пішов геть. А Нільс видерся на виступ огорожі й замислився.

Десь над його головою зашурхотіли крила. Це з півдня на північ летіли дикі гуси. Побачивши домашніх гусей, вони спустилися нижче, закружляли над подвір'ям і загелготіли:

— Полетіли з нами до Лапландії!

Але стара гуска гукнула в небо:

— Нам і тут добре!

Дикі гуси спустилися ще нижче, покружляли і знову стрімко злетіли в небо.

З-поміж домашніх тільки молодий білий гусак, задержавши голову, помчав по калюжах.

— Почекайте мене! — загукав він. — Я з вами!

«Та це ж Мартін, найкращий мамин гусак, — подумав Нільс. — Раптом і справді полетить!»

— Сій! — закричав він, кидаючись за Мартіном. А наздогнавши його, підстрибнув і всім тілом повис на довгій гусячій шиї. Але Мартін навіть не відчув цього. Він змахнув крилами і злетів у небо. Нільс зрозумів, що сталося, коли вони були вже високо над землею.

Верхи на гусаку

Незабаром Нільс посміливішав і трішки розплющив очі. Праворуч і ліворуч миготіли сірі крила диких гусей.



Але що далі летіли гуси, то тривожніше ставало в нього на душі.

— Мартіне! — крикнув він гусакові. — Повертай додому!

Мартін трохи повернув голову і прошипів:

— Сиди тихо, бо скину...

Увесь день білий гусак Мартін летів нарівні зі зграєю, але надвечір почав утомлюватися. Дикі гуси це помітили.

— Хто не може літати, хай сидить удома! — заявила гуска Акка, яка летіла попереду всіх.

Крила Мартіна зовсім ослабли, і він почав падати, як підстрелений. На щастя, падаючи, він натрапив на якусь гілку, зачепився за неї і повис. Нільсові було шкода гусака.

Але Мартінові дуже кортіло довести, що й домашні гуси дечого варті. Спересердя він замахав крилами, та так завзято, що зміг відчепитися від гілки і здійнятися ледь не до хмар, а невдовзі й наздогнати зграю. Йому поталанило: вже вечоріло, і згряя Акки спустилася на ночівлю до озера.

Торкнувшись землі, гуси зразу полізли у воду. На березі залишилися Мартін і Нільс.

— Мартіне! — покликав Нільс.

Проте гусак лежав, наче мертвий. Очі його були залягнуті каламутною плівкою.

— Милий Мартіне, — промовив Нільс, нахилившись, — випий хоч ковточок води.

Однак гусак навіть не поверухнувся.

Тоді Нільс ухопив Мартіна за шию і потягнув його до води. Птах був значно більшим за Нільса, тому й тягнути, і штовхати його було дуже важко, але нарешті вони дісталися до озера, і хлопець сунув гусакову голову просто в студену воду.



Незабаром Мартін розплющив очі, ковтнув води й на силу зіпнувся на лапи. Хвилину він постояв, потім увійшов у озеро і повільно поплав.

Коли Мартін повернувся, Нільс побачив, що у дзьобі він тримає маленького окунця. Гусак поклав рибу перед хлопчиком.

— Ти допоміг мені в біді, і я хочу віддячити тобі.

Раптом почулося гелготіння та плескіт. На берег, обтрушуючись, вийшли дикі гуси.

Попереду всіх ішла стара гуска. То була Акка Кебнекайсе, котра очолювала зграю. Акка довго роздивлялася Мартіна й нарешті промовила:

— На що ж ви здатні, домашні гуси? Як ти літаєш, ми вже побачили, але, можливо, ти плаваєш краще за всіх?

— І цим не можу похвалитися, — засумував Мартін.

— Ну, тоді ти, певно, майстер стрибати?

— Жоден домашній гусак, що себе поважає, не дозволить собі стрибати, — мовив Мартін.

Акка відповіла:

— Мені подобається, що ти говориш так сміливо. Якщо хочеш, залишайся з нами... — раптом гуска помітила Нільса: — А це ще хто?

— Це мій приятель... — невпевнено відповів Мартін. Тут Нільс вийшов уперед і рішуче заявив:

— Мене звать Нільс Хольгерсон. Мій батько — селянин, і до сьогодні я був людиною, але вранці...

Однак щойно він вимовив «людина», гуси позадкували і злісно загелготали.

— Людині не місце серед диких гусей, — зауважила гуска. — Ти маєш негайно залишити зграю. Утім, якщо Мартін упевнений у тобі, залишайся з нами, сьогодні ми ночуємо на крижині.

— Повертати тебе додому я не маю часу, — мовив Мартін, коли вони з Нільсом залишилися вдвох. — Але ось що можу запропонувати: летімо разом з усіма. Акку я вже якось умовлю, а ні — то збрешу.

Нічний крадій

Коли всі птахи та звірі послули, з лісу вийшов лис Смірре. Щоночі він виходив на полювання, тож, побачивши гусей, подумав про гусятину і облизнувся. Широка смуга води відмежовувала Смірре від крижини з гусьми. Аж тут лис помітив, що вітер поволі жене її до берега.

Коли нарешті крижина вдарилась об берег, лис обережно стрибнув на неї. Але стара досвідчена Акка почувла наближення ворога. Її різкий крик розбудив гусей і спонукав зграю здійснитися в повітря.

Одначе Смірре встиг схопити одного птаха.

Від крику Акки Мартін прокинувся і стрімко злетів. Не втримавшись на ньому, Нільс зісковзнув, упав, гепнувся об кригу і розплющив очі. Спросоння хлопчик навіть

не зрозумів, де він і що сталося. Проте, побачивши лиса, який тікав із гусаком у зубах, кинувся навздогін і закричав:

— Відпусти!

Смірре зупинився й повернув пику. Спершу він навіть не побачив нікого і лише тоді, коли Нільс підбіг ближче, роздивився свого ворога. Йому стало так смішно, що він ледь не випустив здобич.

— Кажу тобі, віддай гусака! — наказав Нільс.

— О, він твій? Можеш подивитись, як я з ним упо-раюся!

Почувши це, Нільс кинувся вперед, учепився в лисячий хвіст і смикнув щосили. Від несподіванки Смірре на мить випустив гусака. Але птахові вистачило й миті, щоби шугнути вгору і полетіти до озера, важко змахуючи крилами.

Смірре люто провів гусака очима і вирішив упіймати Нільса. Це виявилось не так легко: хлопець міцно стискав лисячий хвіст і метлявся на ньому за звіром то в один, то в інший бік. Та зрештою руки Нільса затерпли — він розтиснув їх, випустив хвоста, і його відкинуло вбік та вдарило об сосну. Не відчуваючи болю, хлопець подерся на дерево і дістався мало не самої верхівки.

Лис підвів голову і побачив Нільса високо на дереві.

— Усе одно від мене не втечеш! — вигукнув він і всівся під деревом чатувати на хлопця.

Так вони просиділи всеньку ніч. Уранці з озера долинуло гелготання диких гусей, і Нільс побачив, як уся зграя здійнялася з крижини і полетіла над лісом.

Десь зовсім близько зашурхотіли крила: серед густих гілок повільно і обережно летів сірий гусак. Не встиг Смірре отямитись, а з хаші вже вилетів другий гусак. За хвилину з'явилися третій, четвертий, п'ятий, шостий...

Лис метався від одного до іншого. Від люті й голоду він кидався навіть на власну тінь.

Тим часом Мартін підлетів до Нільса, обережно підчепив його дзьобом і попрямував до озера.

Стара Акка зустріла його словами:

— Ти перша людина, котра зробила нам добро. Згряя дозволяє тобі залишитися.

Нові друзі та нові вороги

Уже п'ять днів летів Нільс із дикими гусьми. Іноді йому хотілося повернутися до звичайного життя — пожити по-людськи. Найгірше було з їжею. Під сухим листям він відшукував торішні горішки, проте щоби знайти хоч один, йому доводилося годинами блукати лісом. А там на кожному кроці на нього чатувала небезпека.

Одного разу на нього напала величезна армія мурах. Вони кусали його, обпікали отрутою, заповзали за комір і в рукави.

Коли Нільс прибіг до болота, де розташувалася згряя, гуси впізнали його не зразу: він увесь був обліплений чорними витрішкуватими мурахами.

— Стій! — закричав Мартін і почав скльовувати з хлопця мурах одну по одній.

Наступну ніч Мартін доглядав Нільса: від мурашиних укусів його тіло вкрилося пухирями.

Уранці хлопець почув чийсь голос:

— Дай-но я подивлюся, що з ним таке.

І побачив крізь щілинки очей Акку.

Вона довго розглядала його, а потім мовила:

— Ніколи б не подумала, що від мурах може трапитися таке лихо! Треба завжди бути насторожі: у лісі беретися лисиці та куниці, на березі озера — видри, уно-



чі ховатися від сови, удень уникати орлів та яструбів. Якщо йдеш густою травою, рухайся обережно і прислухайся, чи не повзе поблизу змія. Звісно, самотужки тобі з усім цим не впоратись. Але в лісі та в полі живуть не тільки вороги, а й друзі. Про появу орла тебе попередить вивірка. Про лисицю — заєць. Про те, що змія поблизу, просюркоче коник.

— Чого ж вони всі мовчали, коли я в мурашник заліз? — пробуркотів Нільс.

— Ну, треба й самому голову на плечах мати, — відповіла Акка. — Ми проживемо тут три дні. Мартін тим часом тебе підлікує.

Ці дні видалися важкими для Мартіна. Треба було і лікувати, і годувати Нільса, а пошуки їжі забирали багато часу та сил. Третього дня Мартін повернувся з лісу дуже задоволений і, опустившись біля Нільса, роззявив дзьоба. Звідти один по одному викотилися шість великих горіхів.

— Ці горіхи дала мені вивірка Сірле, — гордо промовив Мартін. — Я познайомився з нею в лісі. Вона си-